

Yayın Geliş Tarihi: 2021-12-20

Yayın Onay Tarihi: 2021-12-23

DOI No: 10.35343/kosbed.1039112

Merve YILDIRIM *

Figen BÜYÜKAKIN **

Kadınların Finansal Okuryazarlığı Üzerine Bir Değerlendirme: Kocaeli Örneği***

*An Evaluation on Women's Financial Literacy: The
Case of Kocaeli*

Özet

Çalışmada Kocaeli kadınlarının finansal bilgi düzeylerini ölçmek, eğitimleri ile finansal kararları ve tutumları arasındaki ilişkileri değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini tesadüfi olarak seçilen ve Kocaeli'de ikamet eden kadınlar oluşturmaktadır. Söz konusu evrene farklı nitelikte soruların yer aldığı bir anket formu yöneltilmiştir. Anket verilerinden elde edilen sonuçlara göre kadınların demografik özelliklerinin finansal bilgi düzeyleri ile paralel olduğu görülmüştür. Çalışmada katılımcıların finansal bilgilerinin ölçülmesi için Ki-Kare Analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, finansal okuryazarlık düzeyi ile kadınların ekonomik ve finansal davranışları arasında anlamlı bir ilişki varlığını ortaya koymuştur. Ayrıca Kocaeli kadınlarının eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlıkları ve uzun vadeli finansal hedeflerini belirlemeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının değerlendirilmesi için ANOVA Analizinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular, katılımcıların eğitim seviyelerinin finansal okuryazarlıkları ve finansal hedefleri üzerinde etkili olduğuna ve aralarında anlamlı bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Kadın, Kocaeli

Abstract

In the study, it was aimed to measure the financial knowledge level of Kocaeli women and to evaluate the relationships between their education, financial decisions and attitudes. The universe of the study consists of randomly selected women residing in Kocaeli. A questionnaire with different types of questions was directed to the universe in question. According to the results obtained from the survey data, it was seen that the demographic characteristics of women were in parallel with their financial knowledge levels. In the study, Chi-Square Analysis was applied to measure the financial information of the participants. The findings revealed that there is a significant relationship between the level of financial literacy and the economic and financial behaviors of women. In addition, ANOVA Analysis was used to evaluate whether there is a significant relationship between the

* Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı, mail: tanrivermerve@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8689-8752

** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, mail: bfigen@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0226-7265

*** Bu çalışma, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Politikası Bilim Dalında hazırlanan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

education levels of Kocaeli women and their financial literacy and determining their long-term financial goals. The findings obtained as a result of the analysis indicate that the educational level of the participants has an effect on their financial literacy and financial goals, and that there is a significant relationship between them.

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Women, Kocaeli

Giriş

Bilindiği gibi, kadın hemen hemen her toplumda aile olgusunun temel yapı taşıdır. Toplumda önemli bir yere sahip olan kadınların en az bütçeyle ev ekonomisini ve aile bütçesini idare etme gibi özellikleri dikkate alındığında erkeklerden çok daha fazla finansal okuryazarlığa ihtiyaçları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapılan araştırmalar, kadınların finansal bilgiye erişimlerinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinde erkeklerin çok gerisinde kaldığını ortaya koymuştur. Bu nedenle kadınların finansal konularda bilinçlenmesi, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artması için büyük önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, kadınlar güçlenirse aileler güçlenir, aileler güçlenirse ülkeler güçlenir ve ülkeler güçlendiğinde de dünya güzelleşir, daha yaşanabilir bir yer hale gelir.

Bu bağlamda ele alınan çalışmada Kocaeli’de yaşayan kadınların finansal konulardaki yeterliliğine ilişkin bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak da saha analizi kapsamında tesadüfi olarak seçilen oldukça geniş bir katılımcı grubuna çeşitli anket soruları yöneltilerek verilen yanıtlar irdelenmektedir. Çalışmada öncelikle literatür taramasına yer verilmekte, ardından araştırmanın hipotezleri, örnekleme, araştırma bulguları incelenmekte ve son olarak da elde edilen bulgulara ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır.

1. Literatür Taraması

Finansal okuryazarlık, özellikle son dönemlerde hemen hemen her kesimin ilgisini çeken bir olgudur. Bu alanda daha çok finansal bilgi, davranış ve tutum üzerine yoğunlaşan çalışmalar yapılmıştır. Genellikle saha araştırmalarına yönelik olarak tercih edilen anket uygulamalarına dayalı bilgiler içeren bu çalışmalarda, finansal okuryazarlığı etkileyen faktörler ve faktörler arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından Japonya’da ve Amerika’da yetişkinlere yönelik olarak yapılan araştırmalarda büyük çoğunluğun temel ekonomik konulara ve finansal piyasa işlemlerine hakim olmadıkları anlaşılmaktadır (Altıntaş, 2008: 22).

Finansal okuryazarlık ölçümlerine ilişkin olarak yapılan çalışmaların hemen hemen hepsi farklı kesimlere uygulanan anket verilerine dayandırılmaktadır. Söz konusu

araştırmalarda dikkate alınan örnek kütle ise genellikle öğrencilerden oluşmaktadır: Danes ve Hira (1987) (323 öğrenci); Markovich ve DeVaney (1997) (236 öğrenci); Chen ve Volpe (1998) (1800 öğrenci); Chen ve Volpe (2002) (924 öğrenci); Jorgensen ve Savla (2010) (420 öğrencisi); Sabri ve MacDonald (2010) (2519 öğrenci); Bayram (2014) (600 öğrenci); Ergün ve diğerleri (2014) (275 öğrenci); Özdemir ve diğerleri (2015) (221 öğrenci); Kılıç ve diğerleri (2015) (480 öğrenci); Çam ve Barut (2015) (3520 öğrenci); Coşkun (2016) (336 öğrenci); Elmas ve Yılmaz (2016) (80 öğrenci); Danışman ve diğerleri (2016) (390 öğrenci); Dilek ve diğerleri (2016), (428 öğrenci); Başarır ve Sarihan (2017) (403 öğrenci); Demirkol ve Erduru (2017) (447 öğrenci); Çinko ve diğerleri (2017) (1040 öğrenci); Çevik (2018) (654 öğrenci); Kocabıyık ve Teker (2018) (614 öğrenci); Yücel ve Çiftçi (2018) (300 öğrenci); Erdoğan ve Erdoğan (2018) (146 öğrenci); Gümüş ve Pailer (2019) (268 öğrenci); Kaya ve Güneş (2019) (433 öğrenci); Acaravcı ve Bediroğlu (2019) (930 öğrenci); Ergün ve Serel (2019) (2050 öğrenci); Karadeniz ve diğerleri (2019) (392 öğrenci); Bozkurt ve diğerlerinin (2019) (7895 öğrenci); Şenbayram (2019) (102 öğrenci); Güvenli ve Meydan (2019) (400 öğrenci); Aslan (2020) (360 öğrenci); Sönmez ve Kılıç (2020) (365 öğrenci); Baltacı ve Kütük (2020) (1240 öğrenci); Uyar ve Atalay (2021) (325 öğrenci).Görüldüğü üzere, öğrenci odaklı olarak yapılan çalışmaların yelpazesi oldukça geniştir ve hemen hemen çoğunda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Anket uygulanan diğer kesimler de bulunmaktadır. Örneğin Hogart (2002) ABD'deki yetişkinleri, Lusardi ve Mitchell (2006) Amerika'daki tüketicileri, Lusardi ve Mitchell (2007) emeklilik dönemindeki tüketicileri, Lusardi (2008) ABD'de farklı demografik özellikleri olan bireyleri, Van Rooij ve diğerleri (2012) emeklilik planlaması yapan bireyleri dikkate almışlardır. Mercan ve diğerleri (2012) Ulaştırma Bakanlığı bünyesindeki bir şubenin çalışanlarına; Sezer ve Demir (2015) yatırımcılara; Baysa ve Karaca (2016) banka müşterilerine; Yardımcıoğlu ve Yörük (2016) Kahramanmaraş'ta çalışanlara; Çam ve Çam (2016) Doğu Karadeniz Bölgesinde yaşayanlara; Yıldırım ve diğerleri (2017) Karabük'te demir-çelik sektöründe çalışanlara; Altan ve Biçer (2017) sağlık alanında çalışanlara; Aksoylu ve diğerleri (2017) Kayseri'de yaşayanlara; yönelik araştırma yapmışlardır.

Öte yandan Altıntaş (2008) çalışmasında, Türkiye'deki finansal okuryazarlık eğitimini irdelemiştir. Altıntaş (2009) bir diğer araştırmasında bireylerin emeklilik planları yaparken yatırım eğitiminin önemini vurgulamıştır. Türkiye'de ve dünyada finansal erişim düzeyinin analiz edildiği çalışma ise Işık'ın (2011) çalışmasıdır. Van Rooij ve diğerleri (2011) borsa ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Steen ve MacKenzie (2013) finansal okuryazarlık kavramları ve finansal danışmanlık hizmetleri arasındaki ilişkiyi ele almışlardır.

Yapılan değerlendirmelere göre finansal okuryazarlıkla ilgili pek çok çalışmanın bulunmasına rağmen sadece kadınları dikkate alan çalışmaların sayısının yok denecek kadar az olması (Lusardi ve Mitchell (2008); Lusardi ve Mitchell (2011); Almenberg ve Dreber (2015); Potrich ve diğerleri (2015); Potrich ve diğerleri (2018); Bayrakdaroğlu ve Bilge (2018)) ve kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu sonucu dikkate alındığında, kadınlara yönelik olarak yapılan bu çalışmanın orijinalliği ortaya koymaktadır. Çünkü özellikle Türkiye'de kadının aile içindeki önemi ve küçük bütçeyle mucizeler peşinde koşmaya çalışması bu konuda yeterli eğitime sahip olmasını bir zorunluluk haline getirmektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Çalışma, Kocaeli özelinde kadınların finansal konulara yönelik yaklaşımlarını tercihlerini, beklentilerini ve finansal okuryazarlık düzeylerini değerlendirebilmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda öncelikle kadınların demografik özellikleri dikkate alınmış, daha sonra finansal piyasalara ve işlemlere olan ilgileri çeşitli analizler yapmak suretiyle incelenmiştir. Saha araştırmasına dayalı olarak anket yoluyla toplanan veriler, Ki-Kare analizi için aşağıda yer alan hipotezler doğrultusunda değerlendirilmiştir:

H₁: Kocaeli'deki kadınların uzun vadeli finansal hedef belirlemeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₂: Kocaeli'de yaşayan kadınların enflasyonu, doğru tanımlamaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Kocaeli'de yaşayan kadınların ekonomik ve finansal gelişmeleri takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₄: Kocaeli'de yaşayan kadınların finansal işlerini takip etmeleri, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₅: Kocaeli'de yaşayan kadınların kredi kartı kullanımları, finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₆: Kocaeli'de yaşayan kadınların online bankacılık hizmetlerini kullanmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₇: Kocaeli'de yaşayan kadınların bireysel emeklilik hesabına sahip olmaları finansal okuryazarlık seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3. Anakütle ve Örneklem

2019 yılı itibarıyla Kocaeli'nin toplam nüfusu 1.953.035'tir. Bu nüfusun 988.098 ile %50,6'sı erkek iken, 964.937 olan kadın nüfusunun oranı ise %49,4'tür. Buna göre Kocaeli'nin hemen hemen yarısı kadınlardan oluşmaktadır. Ancak Kocaeli'de yaşayan kadınların iş gücü katılım oranları yıldan yıla artış gösterse de (2018'de %28,9 iken bu oran 2019 yılında artarak %29,4 olmuştur) erkeklerin oldukça gerisinde bulunmaktadır (www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 16.06.2020). Çalışma için dikkate alınacak örnek kütleinin büyüklüğünün belirlenmesi için aşağıda yer alan formül kullanılarak hesaplama yapılmıştır (Kılıç, 2012: 141):

$$n = \left(\frac{Npqt^2}{(N-1)d^2 + pqt^2} \right)$$

Bu eşitlikteki simgelerin ne anlama geldiği aşağıda belirtilmektedir:

N= Evrendeki birey sayısı,

n = Örneklem alınacak birey sayısı,

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı,

q = İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı (1-p),

$t = t(1-0.95)$: Kabul edilen anlamlılık düzeyi yani tip 1 (alfa) hata düzeyi = %5'e karşılık gelen değer 1.96,

d = Araştırmacı tarafından kabul edilen örnekleme hatası.

%95 güven aralığı ve %5 hata payı dikkate alınarak yapılan hesaplamada, Kocaeli için 385 kişilik bir kadın örneklem grubunun yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmada ise 392 kişilik bir kadın katılımcı kitlesi seçilmiş ve bu kitlenin Kocaeli'deki kadın nüfusunun evrenini temsil ettiği kabul edilmiştir. Katılımcıların finansal hizmetleri kullanabilen tüketicilerden oluşması gerektiği için 18 yaş üstü bireyler, araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda 4 kadın katılımcının sonuçları, sorulara yeterli düzeyde cevap vermemeleri nedeniyle analize dahil edilmemiştir. Yapılan eksiltme sonucunda toplam katılımcı sayısı 388 olmuştur. Bu da araştırma için yeterli bir büyüklüktür. Kocaeli'li kadınlardan toplanan anket verileri, Kocaeli'deki tüm kadınlar için genellenebilir niteliktedir.

4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, yüz yüze gerçekleştirilen anket yoluyla elde edilmiştir. Anket tekniği, nicel bir yöntemdir ve finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan ampirik çalışmaların çoğunda da genellikle bu tekniğin kullanımı tercih edilmektedir. Anket formunda öncelikle katılımcıların demografik bilgileri derlenmiştir. Ardından formda katılımcıların finansal davranışlarının ölçülmesi yönünde sorular yer almış ve son olarak katılımcılara finansal okuryazarlık ile ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir (EK-1).

5. Araştırmanın Yöntemi

Kocaeli kadınlarına yönelik olarak uygulanan anketten toplanan bilgiler, SPSS 22 (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılarak istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında finansal okuryazarlık ölçeğine katılan kadınların öncelikle demografik özellikleri incelenmiş ve bu bağlamda frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra katılımcıların finansal bilgilerine, ekonomik ve finansal davranışlarına yönelik çeşitli hipotezler ileri sürülmüş ve iki değişken arasında bağ olup olmadığı Ki-Kare Analizine tabi tutularak test edilmiştir. Ayrıca ele alınan çalışmada, değişkenler arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığını anlaşılabilmesi için kadınların eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık ve gelecekteki finansal hedefleri arasındaki anlamlılık ilişkisi ANOVA testine tabi tutulmuştur. Bu sayede üç veya daha fazla sayıdaki grubun birbiriyle karşılaştırılması mümkün olmaktadır. ANOVA analizinin ardından grupların homojenliğinin ölçülmesi için Levene testine başvurulmuştur. Son olarak da varyansların eşit dağılmaması üzerine farklılıkların hangi kategorilerde olduğunu tespit edebilmek amacıyla Tamhane's T2 testi ile ölçüm yapılmıştır. Toplanan verilerin anlamlılık düzeyi ise 0,05 seviyesinde kabul edilmiştir.

6. Araştırmanın Demografik Bulguları

Ankete katılan kadınların, %59,5'i evlidir ve ağırlıklı olarak %31,4 oranı orta yaş grubunda yani 34-43 yaşları arasında yer almaktadır. Bu yaş grubunu %25,5 ile 26-33 yaş aralığı, %18,3 ile 44-51 yaş aralığı, %13,4 ile 18-25yaş ve %11,3 ile de 52 yaş ve üstü takip etmektedir.

Eğitim açısından kadın katılımcıların yapılan değerlendirme sonucunda %46,9'unun üniversite mezunu olduğu, %20,9'unun ise lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır. %14,9 oranında da lisansüstü eğitim gören katılımcıların bulunması oldukça dikkat çekicidir. İlkokul mezunu olan kadınların oranı %9 iken ortaokul mezunu olanlar ise %6,2 düzeyindedir. Sadece okuryazar olan kadınların oranı %2,1 ile oldukça düşük seviyelerdedir.

Meslek bakımından kadınların %27,6'sının çalışmadığı, %25,8'inin işçi olarak %23,2'sinin de memur olarak çalıştığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan kadınların %9'u esnaf, %8'i öğrenci, %5,7'si de diğer işlerde çalıştıklarını bildirmiştir. Çiftçi olduklarını beyan eden kadınların oranı ise %0,8 ile oldukça düşüktür.

Gelir düzeyi açısından yapılan değerlendirmede, kadınların %28,9'unun aylık gelirinin 5001 Türk Lirası (TL) ve üzeri olduğu anlaşılmıştır. Bunu %12,9 ile hem 2501-3000 TL hem de 3001-3500 TL gelir aralıkları takip etmektedir. Her iki gelir düzeyinin toplamdan aldığı oran birbirinin aynısıdır. Bununla birlikte kadın katılımcıların %10,6'sı 3501-4000 TL; %9,3'ü 4501-5000 TL; %8,8'i 4001-4500 TL; %8,5'i 2324-2500 TL; %7,7'si 2324 TL'den az gelir aralıklarında yer alırken %0,5'i de herhangi bir gelir elde edemediklerini ifade etmişlerdir.

Aile içinde ödemeler, çoğunlukla eşler tarafından birlikte karşılanmaktadır. Bu oran %39,2'dur ve oldukça yüksektir. Dolayısıyla eşlerin birbirine destek olmaya çalıştıkları söylenebilir. Anne-baba ve çocuklar olarak tüm aile bireylerinin ödemeleri karşılama oranı ise %19,1 düzeyindedir. Öte yandan ödemeleri sadece erkeklerin karşılama oranı %26,5 iken kadınların oranı %13,9'dur. Bunların dışında ödemelerin karşılanması ise %1,3 oranında diğer aktörler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kocaeli kadınlarının %81,7'si birikim yapmayı önemserken %18,3'ü ise yapmamayı seçmektedir. Buna göre Kocaeli'deki kadınların geleceğin belirsizliği karşısında yoğun olarak ihtiyat güdüsüyle para talebinde bulunmayı tercih ettikleri söylenebilir. Kadınların birikimlerini nereye yönlendirdikleri sorgulandığında, ağırlıklı olarak %40,2 oranında kıymetli madenler ve kıymetli maden hesaplarına yöneldikleri anlaşılmıştır. Bu oranı %16,2 ile gayrimenkul alımları, %15,5 ile döviz alımları ve %13,4 ile de TL hesapları takip etmektedir. Ayrıca TL hesaplarını vadeli ve vadesiz olarak değerlendiren katılımcıların oranı ise %9,8'dir. Öte yandan sabit (%2,8) ve değişken (%2,1) getirili menkul kıymetlere yönelik dağılım, birbirlerine çok yakın oranları yansıtmaktadır.

Bilindiği üzere para biriktirmek çok kolay bir eylem değildir. Kocaeli kadınları ise para biriktirirken çoğunlukla (%20,1 oranındaki katılımcı kitlesi) banka hesapları yoluyla para biriktirmeye çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Buna karşın %20,9 oranındaki katılımcılar ise para biriktirmeyi başaramadıklarını ifade etmişlerdir. Para biriktirirken sermaye piyasası araçlarına yönelenlerin oranı %18,6 iken %12,9'u parayı saklamak suretiyle, %12,1'i bireysel emeklilik fonu gibi fonlarla, %15,5'i de mal-mülk edinimi yoluyla para biriktirme yolunu tercih etmektedirler. Bütün bu paylaşım içinde paralarını TL olarak tutmak isteyenlerin oranının düşük olması, aynı zamanda TL'ye olan güvenin azaldığının bir göstergesi sayılabilir.

Söz konusu çalışmanın diğer çalışmalardan en önemli farkı, Kocaeli kadınlarının kendilerini birer finansal okuryazar olarak kabul edip etmediklerini araştırmaktır. Bu

konuya yönelik olarak yapılan sorgulamadan elde edilen verilere göre, katılımcıların yalnızca %4,9'u kendilerinin çok iyi bir finansal okuryazar olduğunu belirtirken %18,6'ı iyi olduklarını, %35,8'i orta düzeyde, %21,9'u ise az bilgiye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan %18,8 oranındaki katılımcı kitlesi de herhangi bir bilgisi olmadığını ortaya koymuştur.

7. Katılımcıların Finansal Davranışlarına Göre Analizi

Ele alınan çalışmada, Kocaeli'de yaşayan kadınların ekonomik hayata katılımlarının değerlendirilebilmesi amacıyla, kadınların finans bilgileri ve ekonomik alanda ne kadar aktif oldukları da sorgulanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların davranışsal analizlerinin yapılabilmesi için aşağıdaki sorular değerlendirmeye tabi tutulmuştur:

Tablo 1, Kocaeli kadınlarının ekonomik ve finansal değişiklikleri takip edip etmediklerine ilişkin değerlendirmeyi içermektedir. Söz konusu tabloya göre, %36,6 oranındaki katılımcı gelişmeleri ara sıra, %23,5'i ise gelişmeleri nadiren takip etmekte iken %12,4'ü de ekonomik gelişmeleri çok sık takip ettiğini beyan etmişlerdir. Bu sonuçlar bize Kocaeli kadınlarının eğitim seviyelerinin çok yüksek olmasına rağmen (kadınların neredeyse yarısı üniversite mezunudur) finansal gelişmelere karşı ilgilerinin ve duyarlılığının düşük düzeylerde kaldığını göstermektedir. Aynı durum, katılımcıların enflasyona ilişkin verdikleri yanıtlar için de geçerlidir.

Tablo 1: Ekonomik ve Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı

		Frekans	Yüzde
Ekonomik ve Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı	Ara sıra	142	36,6
	Çok sık	48	12,4
	Nadiren	91	23,5
	Sürekli	51	13,1
	Takip etmiyorum	56	14,4
	Toplam	388	100,0
Enflasyon Kavramının Bilinirliği	Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış	103	26,5
	Her şeye zam gelmesi	84	21,6
	Paranın satın alma gücündeki azalış	201	51,8
	Toplam	388	100,0
Aktif olarak Kullanılan Kredi Kartı Sayısı	Evet	245	63,1
	Hayır	143	36,9
	Total	388	100,0

		Frekans	Yüzde
Sahip Olunan Kredi Kartı Sayısı	0	134	34,5
	1	150	38,7
	2	73	18,8
	3	18	4,6
	4 ve fazlası	13	3,4
	Toplam	388	100,0

Söz konusu tablo (Tablo 1), kadınların kredi kartı kullanımlarını da göstermektedir. Tablodan kadınların %63,1'inin kredi kartı kullanıcısı olduğu %36,9'unun ise hiçbir kredi kartına sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların %38,7'sinin 1, %18,8'inin 2, %4,62'sinin 3, %3,4'ünün de 4 ve daha fazla kredi kartının bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Bir Şeyi Satın Almadan Önce Satın Alma Gücünü Önemseme

		Frekans	Yüzde
Bir Şeyi Satın Almadan Önce Satın Alma Gücünü Önemseme	Kesinlikle Katılıyorum	233	60,1
	Katılıyorum	90	23,2
	Kararsızım	28	7,2
	Katılmıyorum	7	1,8
	Kesinlikle Katılmıyorum	30	7,7
	Toplam	388	100,0
Finansal İşlemleri Düzenli Olarak Takip Etme	Kesinlikle Katılıyorum	161	41,5
	Katılmıyorum	113	29,1
	Kararsızım	52	13,4
	Katılmıyorum	33	8,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	29	7,5
	Toplam	388	100,0

Tablo 2 ise katılımcıların herhangi bir varlığı satın almadan önce kendi alım güçlerini dikkate alıp almadıklarını öğrenmek amacıyla oluşturulmuştur. Tablo 2'den katılımcıların büyük çoğunluğunun (%83,3) satın alma ilişkin karar aşamasında alım gücüne sahip olup olmadıklarını önemsedikleri, geriye kalan %9,5 oranındaki katılımcının alım gücünü önemsemedikleri, %7,2 oranındaki katılımcının da bu konuda kararsız kaldıkları gözlemlenmektedir.

Tablo 3: Bireysel Kredi Kullanmanın Nedenleri

	Frekans	Yüzde
Diğer aile bireyelerine yardım için	14	3,6
Ev / araba satın alımı için	53	13,7
Evin çeşitli ihtiyaçları için	53	13,7
Evlilik, eğitim vb. durumlar için	53	13,7
Fatura, kredi kart vb. borçları ödemek için	32	8,2
Kullanmadım	181	46,6
Tatil veya seyahat için	2	,5
Toplam	388	100,0

Koceli’li kadınların bireysel kredi kullanma nedenleri ise Tablo 3’te sorgulanmıştır. Buna göre katılımcıların yaklaşık yarısı (%46,6’sı) herhangi bir kredi talebinde bulunmazken ev-araba satın almak, çeşitli ev ihtiyaçlarını karşılamak, evlilik ve eğitim gibi harcamalarda bulunmak nedenleriyle kredi almak isteyenlerin dağılım oranları (%13,7) birbirine eşit çıkmıştır. Bununla birlikte hanımların %8.2’si fatura ve kredi kartı borçlarının ödemeleri için kredi kullanmayı tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Geriye kalan %3,6 oranındaki katılımcı aile bireyelerine yardım etmek, %0.5 oranındaki katılımcı ise tatil ve seyahat etmek için kredi kullanmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

7.1. Katılımcıların Finansal Davranışlarına Yönelik Ki Kare Analizleri

Çalışmada, Kocaeli’li kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal davranışları ve kararları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla anket yoluyla toplanan veriler, Ki-Kare Bağımsızlık Testine tabi tutulmuştur. Bu bağlamda IBM SPSS Statistics paket programı kullanılarak Ki-Kare Analizleri gerçekleştirilmiştir. Ki-kare analiz sonuçları ile önceden belirtilmiş olan hipotezler arasındaki ilişkiler aşağıdaki tabloda (Tablo 4) gösterilmektedir:

Tablo 4: Finansal Okuryazarlığın Etkilerine Dair Ki-Kare Analizleri

	Başarılı		Başarısız		χ^2	P
	f	%	f	%		
Uzun Vadeli Finansal Hedefler Belirleme	210	100	0	0	314,456	,000
Enflasyon	103	100	0	0	96,328	,000
Ekonomik ve Finansal Gelişmelerin Takibi	230	95,4	11	4,6	344,511	,000
Bireylerin Finansal İşlerini Takip Etme Durumları	230	83,9	44	16,1	234,994	,000
Kredi Kartı Kullanımı	230	93,9	15	6,1	329,665	,000
Online Bankacılık Hizmetleri Kullanımı	230	79	61	21	188,270	,000
Bireysel Emeklilik Hesabına Sahip Olma	127	100	0	0	129,695	,000

Tablo 4’e göre, katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ile uzun vadeli finansal hedefleri ($p=0,000<\alpha=005$), enflasyonu doğru ifade edebilmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), her

türlü ekonomik ve finansal gelişmeleri izleyebilmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), bireysel olarak finansal faaliyetlerini takip edebilmeleri ($p=0,000<\alpha=005$), kredi kartı kullanımları, online bankacılık hizmetlerinden yararlanmaları ve bireysel emeklilik hesaplarına sahip olmaları ($p=0,000<\alpha=005$) arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Elde edilen Ki-Kare analizi sonuçlarına göre H1, H2, H3, H4, H5, H6 ve H7 hipotezleri $\alpha=0,05$ için kabul edilmektedir.

7.2. Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Ele alınan çalışmada çoklu regresyon analizine başvurmanın amacı, eğitimin hem finansal okuryazarlık hem de alınabilecek uzun vadeli finansal kararlar üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunup bulunmadığının ölçülmesidir. Bu nedenle eldeki verilere tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Aşağıda yer alan tablolar bu analizlerin sonuçlarını göstermektedir. Buna göre Tablo 5 varyansların homojenliğini diğer bir deyişle eşitliliğini yansıtan Levene Testi sonuçlarını içermektedir. Levene Testi yani varyansların homojenliği için ileri sürülen hipotezler şunlardır:

H_0 : %95 güvenle, grup varyansları homojendir.

H_1 : %95 güvenle, grup varyansları homojen değildir.

Tablo 5: Varyansların Homojenliği Testi 1

Levene Testi	df1	df2	p
17,687	5	382	,000

Söz konusu testin sonuçlarına göre, anlamlılık düzeyi (p değeri) 0,05'den küçük olduğunda en az iki grup arasında anlamlı birer fark bulunduğu, (p değeri) 0,05'den büyük olduğunda ise dikkate alınan gruplar arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı düşünülmektedir. Tablo 5'de yer alan bulgulara göre yapılan değerlendirmede p değeri 0,05'den küçük çıkmıştır. Bu sonuç, tek yönlü varyans analizi açısından dikkate alınan H_0 hipotezinin reddedilmesini gerektirmektedir. Başka bir deyişle, %95 güvenle grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Bu sonucun ardından farklılığın nedeninin sorgulanması için Post Hoc testlerinin uygulanması gerekmektedir. Böylece ortaya çıkan farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit edilebilmektedir. Uygun Post Hoc testinin seçimi için ise Tablo 5'de yer alan Levene Testinin sonuçları önemli bir gösterge olmaktadır. Buna göre, varyansların homojenliğinin test edildiği Levene Testinden hareketle homojen olmayan bir sonuç ile karşılaşıldığından Post Hoc testlerinden Tamhane's T2 tekniğinin uygulanması anlamlı bulunmuştur. Böylece hangi gruplar arasında anlamlı farklılıkların olduğuna ilişkin tespitler Tablo 6'da gösterilmiştir. Tablo 6'ya göre lise mezunu olanlar ile diğer gruplar arasında anlamlı farklılıkların bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6: ANOVA Testi 1

I) Eğitim	(J) Eğitim	Ortak Farklar (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Okuryazar	İlkokul	-,68571*	,07961	,000
	Ortaokul	-1,00000	,00000	.
	Lise	-1,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-2,92857*	,03574	,000
	Lisansüstü	-4,00000	,00000	.
İlkokul	Okuryazar	,68571*	,07961	,000
	Ortaokul	-,31429*	,07961	,006
	Lise	-1,25256*	,08404	,000
	Üniversite	-2,24286*	,08727	,000
	Lisansüstü	-3,31429*	,07961	,000
Ortaokul	Okuryazar	1,00000	,00000	.
	İlkokul	,31429*	,07961	,006
	Lise	-,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-1,92857*	,03574	,000
	Lisansüstü	-3,00000	,00000	.
Lise	Okuryazar	1,93827*	,02691	,000
	İlkokul	1,25256*	,08404	,000
	Ortaokul	,93827*	,02691	,000
	Üniversite	-,99030*	,04473	,000
	Lisansüstü	-2,06173*	,02691	,000
Üniversite	Okuryazar	2,92857*	,03574	,000
	İlkokul	2,24286*	,08727	,000
	Ortaokul	1,92857*	,03574	,000
	Lise	,99030*	,04473	,000
	Lisansüstü	-1,07143*	,03574	,000
Lisansüstü	Okuryazar	4,00000	,00000	.
	İlkokul	3,31429*	,07961	,000
	Ortaokul	3,00000	,00000	.
	Lise	2,06173*	,02691	,000
	Üniversite	1,07143*	,03574	,000

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlıkları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi için de veriler arasında ANOVA Analizi yapılmıştır (Tablo 6). Sonuçlar anlamlı bir ilişkinin varlığını işaret etmektedir.

Ayrıca kadınların eğitim düzeyleri ile finansal kararları arasında anlamlı bir farklılığın varlığı da ANOVA testine tabi tutulmuştur. Bunun için de öncelikle Levene Testi uygulanarak varyansların homojenliği ölçülmüştür. Söz konusu test sonucunda homojenliğin olmadığı ortaya çıkmış ve yeniden Tamhane's T2 tekniğinin kullanılması anlamlı bulunmuştur.

Tablo 7: Varyansların Homojenliği Testi 2

Levene Testi	df1	df2	p
358,844	5	382	,000

Buna göre Kocaeli kadınlarının eğitim düzeyleri ile finansal kararları arasındaki ilişkinin hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklar gösterdiğine ilişkin sonuçlar, Tablo 7'de yer almaktadır. Tablo 7, homojen olmayan varsayımlar altında yapılan analize göre, üniversite mezunu olanlarla diğerleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 8: ANOVA Testi 2

(I) Eğitim	(J) Eğitim	Ortak Farklar (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
Okuryazar	İlkokul	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.
	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
İlkokul	Okuryazar	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.
	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Ortaokul	Okuryazar	,00000	,00000	.
	İlkokul	,00000	,00000	.
	Lise	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Lise	Okuryazar	,00000	,00000	.
	İlkokul	,00000	,00000	.
	Ortaokul	,00000	,00000	.
	Üniversite	-,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-1,00000	,00000	.
Üniversite	Okuryazar	,65934*	,03523	,000

(I) Eğitim	(J) Eğitim	Ortak Farklar (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi (P)
	İlkokul	,65934*	,03523	,000
	Ortaokul	,65934*	,03523	,000
	Lise	,65934*	,03523	,000
	Lisansüstü	-,34066*	,03523	,000
	Lisansüstü	Okuryazar	1,00000	,00000
	İlkokul	1,00000	,00000	.
	Ortaokul	1,00000	,00000	.
	Lise	1,00000	,00000	.
	Üniversite	,34066*	,03523	,000

Tablo 6 ve Tablo 8’de yer alan ANOVA Analizi sonuçlarına göre, farklı eğitim seviyelerine sahip olan Kocaeli kadınlarının uzun vadeli finansal hedefler belirlemeleri ile finansal okuryazarlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların bulunduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü her iki durumda da p değeri 0,05’den küçüktür.

Sonuç

Bilindiği üzere finansal piyasalar bilgi temelli piyasalardır. Bu tür piyasalarda işlem yaparken bireylerin kendi finansal pozisyonlarını doğru yönetmeleri ve herhangi bir zarara uğramamaları büyük önem taşımaktadır. Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, hem finansal piyasaları hem de finansal araçları daha karmaşık hale getirmiştir. Üstelik son yıllarda oldukça sık yaşanan finansal krizler de her kesimden bireylerin birer finansal okuryazar olmasını bir zorunluluk olarak ortaya çıkarmıştır.

Ele alınan çalışmada, toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin en önemli bileşenlerinden biri olan kadınların, bilinçli birer finansal okuryazar olup olmadıklarının Kocaeli özelinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çünkü kadınların finansal girişimlerde bulunurken doğru kararlar alması ve doğru seçimler yapması zarara uğrama riskini veya kaybetme olasılığını azaltıcı yönde etkilemektedir. Böylece kadınlar toplam refahlarını (reel refah + finansal refah) arttırma fırsatı yakalayabilmektedirler. Diğer bir deyişle, birer finansal okuryazar olan kadınların finansal yaşamları, finansal seçimleri, kararları, davranış ve tutumları bu çerçevede daha sağlıklı bir biçimde şekillenmektedir.

Kocaeli kadınlarına yönelik yapılan değerlendirmeler sonucunda, Kocaeli kadınlarının finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Kocaeli’de ikamet eden kadınların eğitim seviyeleri ile uzun vadeli finansal kararları ve finansal okuryazarlıkları arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların diğer bir deyişle ilişkilerin bulunduğu bulguları da elde edilmiştir. Ancak Kocaeli’deki kadınların eğitim seviyeleri çok yüksek olmasına karşın finansal konulara olan ilgileri oldukça düşük düzeydedir. Bu nedenle Kocaeli

özelinden hareketle, genel olarak kadınların finansal okuryazarlık oranının düşük olması ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kadınların güçlenmesi ve iyi birer finansal okuryazar olabilmeleri ise finansal konularda eğitim almalarına bağlıdır. Söz konusu eğitimlerin öncelikle devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanması fırsat eşitliği açısından büyük önem taşımaktadır. Devletin önderliğinde başlatılan eğitim seferberliği Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Merkez Bankası, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından da sürdürülebilir ve daha geniş kitlelere yaygınlaştırılması sağlanabilir. Bu bağlamda politika yapıcılar, gerek gelecek hedeflerini belirlerken, gerekse büyüme ve kalkınma planlarını yaparken her şeyden önce bireylerin var olan finansal bilgi düzeylerini değerlendirebilmeli ve finansal eğitim içeriklerinin ve uygulamalarının bireylerle en erken nasıl buluşturulacağı konusundaki çalışmalara öncelik vermelidirler.

Ayrıca kadınların finansal okuryazarlıklarının arttırılabilmesi ve toplum içinde daha fazla görünür kılınabilmesi için kadınların finansal sosyalizasyon (Cansever ve Kızıldağ, 2021: 882) süreçlerinin de ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Çünkü finansal okuryazarlık davranışı doğuştan kazanılan bir yetenek değildir. Sonradan kazanılmakta ve bu kazanım uzun vadeli bir sürece dayanmaktadır. Bu süreç doğrultusunda da bireylerin finansal sosyalizasyonlarının oluşumunda aileleri, arkadaşları, okulları, takip ettikleri medya araçları, inandıkları dinleri gibi faktörler etkili olmaktadır. Kuşkusuz bireylerin çocukluk döneminde gelir elde etme, bağımsız olarak çeşitli harcamalarda bulunma, tasarruf etme, borçlanma, bütçe oluşturma gibi deneyimler kazanmaları ve bu konularda bilgi edinmeleri ilerleyen yaşlarında finansal konularda daha başarılı olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle ailelerin finansal konularla ilgili olarak çocuklarıyla kuracakları iletişimin, bilgi ve deneyimlerini aktaracak şekilde yapacakları konuşmaların gelecekte çocukların bilinçli birer finansal okuryazar olabilmeleri açısından önemi çok büyüktür. Aile içinde başlayacak olan finansal eğitimin, ileri aşamalarda kamu kurumları, üniversiteler, yerel yönetimler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları ile sürdürülmesi, farklı eğitim ve gelişim programları ile şekillendirilmesi, daha fazla kadının bu eğitimlerden yararlanabilmesinin önünün açılması kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin arttırılmasını sağlayabilir.

Kadınların iş hayatında erkeklere kıyasla daha az yer alması, kadınların finansal konulara daha az ilgi duymalarına neden olmaktadır. Bunun için de kadınların ihtiyaçlarına göre hazırlanmış eğitim programlarının geliştirilmesi, medya aracılığı ile yaygın bilgi paylaşımının yapılabilmesi ve hızlı ve kolay yoldan bilgiye erişimin sağlanabilmesi hem kadınların finansal farkındalıklarının hem de finansal okuryazarlıklarının artmasına yol açacaktır. Bu sayede de son dönemlerde daha fazla yaygınlık kazanan finansal dolandırıcılık olaylarından kadınların korunmasının önü de açılacaktır.

Kaynakça

- Acaravcı, Songül Kakilli., Kadir, Bediroğlu. (2019). "Finansal Okuryazarlık: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Üzerine Uygulama". İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 7(2): 30-51.
- Aksoylu, Semra., Derviş, Boztosun., Fatih, Altınışık., Emre Hayri, Baraz. (2017). "A Baseline Investigation of Financial Literacy Levels: The Case of Kayseri Province". Muhasebe ve Finansman Dergisi, (75): 229-246.
- Almenberg, Johan., Anna, Dreber. (2015). "Gender, Stock Market Participation And Financial Literacy". Economics Letters, 137: 140-142.
- Altan, Fatih., Enis Baha, Biçer. (2017). "Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerde Çalışan Sağlık Personelinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Sivas İli Örneği". Business & Management Studies: An International Journal, 5(2): 481-499.
- Altıntaş, Kadir Murat. (2008). Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi. İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Altıntaş, Kadir Murat. (2009). "Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli". Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9): 151-176.
- Arslan, Öznur. (2020). "Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği". Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1): 227-257.
- Baltacı, Nuri., Eren, Kütük. (2020). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Seviyelerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Doğu Akdeniz Örneği". Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11 (3): 846-857.
- Başarır, Çağatay., Ahmed Yusuf, Sarıhan. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Belirlenmesi: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Örneği". Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(4): 143-162.
- Bayrakdaroğlu, Ali., Seranay, Bilge. (2018). "Finansal Eğitimin Finansal Okur-Yazarlık Üzerindeki Etkisi: Muğla İlinde Kadınlara Yönelik Bir Araştırma". Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 42(19): 97-119.
- Bayram, Seliha Seçil. (2014). "Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama". Business & Management Studies: International Journal, 2 (2): 105-135.

- Baysa, Eray., Süleyman Serdar, Karaca. (2016). "Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama". Muhasebe ve Finansman Dergisi, (71): 109-126.
- Bozkurt, Eda., Yılmaz, Toktaş., Ali, Altın. (2019). "Türkiye'de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(72): 1580-1605.
- Cansever, Didem., Duygu, Kızıldağ. (2021). "Kadın Girişimcilerin Finansal Sosyalleşmesini ve Finansal Okuryazarlığı Üzerine İzmir İlinde Bir Araştırma". Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(3): 881-905.
- Chen, Haiyang., Ronald P., Volpe. (1998), "An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students" Financial Services Review, 7(2): 107- 128.
- Chen, Haiyang., Ronald P., Volpe. (2002). "Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students". Financial Services Review, 11(3): 289-307.
- Coşkun, Selin. (2016). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Alguları Üzerine Bir Araştırma". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7): 2257-2258.
- Çam, Alper Veli., Abdülkadir, Barut. (2015). "Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". Global Journal of Economics and Business Studies, 4 (7): 63-72.
- Çam, Handan., Alper Veli, Çam. (2016). "Finansal Okuryazarlığın Mobil Bankacılık Kullanımındaki Rolü: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma". Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi, 1(3): 98-105.
- Çevik, Cemal. (2018). "Ön Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Kırklareli Üniversitesi Örneği". Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 1(1): 21-38.
- Çinko, Murat., Emin, Avcı., Sinem, Ergun., Mahmut, Tekçe. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri: Marmara Üniversitesi Örneği". Marmara Business Review, 2(1): 25-50.
- Danes, Sharon M., Tahira, K. Hira. (1987). "Money Management Knowledge of College Students". The Journal of Student Financial Aid, 17: 4-16.
- Danışman, Emre., Durmuş, Sezer., Gümüş, Umut Tolga. (2016). "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 2(26): 1-37.

- Demirkol, Ömer Faruk., İncilay, Erduru. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma: Harran Üniversitesi Örneği". İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 5 (4): 12-26.
- Dilek, Serkan., Orhan, Küçük., Ali, Eleren. (2016). "Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, [Gelecek İçin Bilimsel İşbirliği Uluslararası Konferansı Özel Sayısı], 1865-1878.
- Elmas, Bekir., Hakan, Yılmaz. (2016). "Finansal Okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma". Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (1): 115-140.
- Erdoğan, Dilek Coşkun., Sedat, Erdoğan. (2018). "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Ölçülmesi Ve Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Etkisi: Şırnak Üniversitesi Örneği". Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (1): 138-159.
- Ergün, Bahadır., Arzu, Şahin., Erhan, Ergin. (2014), "Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma". Journal Of International Social Research, 34 (7): 847-864.
- Ergün, Kutlu., Alpaslan, Serel. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlığı: Balıkesir Üniversitesi Örneği". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (2): 1385-1410.
- Gümüş, Umut Tolga., Pailer, Murat Kutay. (2019). "Öğrencilerin Finans Dersi Alma Durumunun Finansal Okur Yazarlık Seviyesine Etkisi: Bir Nazilli Örneği". OPUS International Journal of Society Researches, 11 (18), 1494-1516.
- Güvemli, Batuhan., Serkan, Meydan. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranışları ve Finansal Tutumları: Trakya Üniversitesi Örneği". Muhasebe ve Finansman Dergisi, (Özel Sayı): 171-184.
- Hogarth, Jeanne M. (2002). "Financial Literacy and Family and Consumer Sciences". Journal of Family and Consumer Sciences, (94): 15-28.
- Işık, İhsan. (2011). Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim Ve Finansal Eğitim. [https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/362bbf12-7d95-47eb-9d4d13039893ce5e/finansal_egitim.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e-m3fBaY], Erişim Tarihi: 09.07.2021.
- Jorgensen, Bryce L., Jyoti, Savla. (2010). "Financial Literacy of Young Adults: The Importance of Parental Socialization". Family Relations, 4(59):465-478.
- Kaya, Murat., Hidayet, Güneş. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Analizi: Bankacılık ve Finans Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama (Analysis Of The Financial Literacy Levels Of University Students: An

Application On Department Of Banking And Finance)". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (28): 295-305.

Karadeniz, Erdiñ., Levent, Koşan., Erol, Geçgin., Mehmet, Beyazgül. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Analizi: Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Kampüsünde Bir Araştırma". Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2): 325-345.

Kılıç, Selim. (2012). "Örnek Büyüklüğü, Güç Kavramları ve Örnek Büyüklüğü Hesaplaması". Journal of Mood Disorders, 2 (3).

Kılıç, Yunus., Ali, Ata., İbrahim, Seyrek. (2015). "Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma". Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan Sayısı, 129-150.

Kocabıyık, Turan., Türker, Teker. (2018). "Finansal Okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2(2): 117-144.

Lusardi, Annamaria. (2008). "Financial Literacy: An Essential Tool For İnformed Consumer Choice?". National Bureau Of Economic Research, (14084):1-29.

Lusardi, Annamaria., Olivia S., Mitchell. (2006). "Financial Literacy and Planning: Implications For Retirement Wellbeing". Pension Research Council Working Paper 1, The Wharton School.

Lusardi, Annamaria., Olivia S., Mitchell. (2007). "Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications For Financial Education Programs". Business Economics. 42(1): 35-44.

Lusardi, Annamaria., Olivia S., Mitchell. (2008). "Planning and Financial Literacy: How do Women Fare?". American Economic Review, 98(2): 413-417.

Lusardi, Annamaria., Olivia S., Mitchell. (2011). "Financial Literacy and Retirement Planning in the United States". Journal of Pension Economics & Finance, 4(10): 509-525.

Markovic, Charli A., Sharon A., Devaney. (1997). "College Seniors' Personal Finance Knowledge and Practices". Journal of Family and Consumer Sciences, 89: 61-65.

Mercan, Nuray., Emine, Oyur., Ayşenur, Altınay., Yaşar, Aksanyar. (2012). "Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma". Ekonomi Bilimleri Dergisi, 4(2): 109-118.

Özdemir, Ali., Fatih, Temizel., Harun, Sönmez., Fikret, Er. (2015) "Financial Literacy Of University Studens: A Case Study For Anadolu University, Turkey", International Journal Of Management Economics and Busisness, 11 (24): 97-109.

- Potrich, Ani Caroline Grigion., Kelmara, Mendes Vieira., Daniel, Arruda Coronel., Reisoli, Bender Filho. (2015). "Financial Literacy İn Southern Brazil: Modeling And Invariance Between Genders". *Journal Of Behavioral And Experimental Finance*, Elsevier, 6: 1-12.
- Potrich, Ani Caroline Grigion., Kelmara, Mendes Vieira., Guilherme, Kirch. (2018). "How Well Do Women Do When It Comes To Financial Literacy? Proposition Of An İndicator And Analysis Of Gender Differences". *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, Elsevier, 17(C): 28-41.
- Sabri, Mohamad Fazli., Maurice, MacDonald. (2010). Savings Behavior And Financial Problems Among College Students: The Role Of Financial Literacy In Malaysia. *Cross-Cultural Communication*, 6 (3): 103-110.
- Sezer, Durmuş., Sezgin, Demir. (2015). "Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi". *Journal of Accounting & Finance*, (2015): 69-88.
- Sönmez, Yahya., Ethem, Kılıç. (2020). "Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Kastamonu Üniversitesi Örneği". *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2): 479-497.
- Steen, Adam., David, MacKenzie. (2013). "Financial Stress, Financial Literacy, Counselling and the Risk of Homelessness". *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 7(3): 31-48.
- Şenbayram, Emel Aba. (2019). "Finansal Okuryazarlık: Harran Üniversitesi Suruç Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma". *Econharran*, 3(3): 1-21.
- Uyar, Süleyman., Işıl, Atalay. (2021). "Finansal Okuryazarlık Ve Üniversitede Verilen Derslerin Finansal Okuryazarlık Etkisi". *Muhasebe Enstitüsü Dergisi (Journal of Accounting Institute)*, (64): 1-17.
- Van Rooij, Maarten., Annamaria, Lusardi., Rob, Alessie. (2012). "Financial Literacy, Retirement Planning And Household Wealth". *The Economic Journal*, 122 (560): 449-478.
- Van Rooij, Maarten., Annamaria, Lusardi., Rob, Alessie. (2011). "Financial Literacy and Stock Market Participation". *Journal of Financial Economics*, 101(2): 449-472.
- www.tuik.gov.tr/ . Erişim: 16.06.2020.
- Yardımcıoğlu, Mahmut., Ali, Yörük. (2016). "Türkiye'deki Finansal Okuryazarlığın Ve Finansal Farkındalığın Durumu". *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 9(2): 173-208.

Yıldırım, Murat., Fatih, Bayram., Ahmet, Oğuz., Gülay, Günay. (2017). Financial Literacy Level of Individuals and Its Relationships to Demographic Variables". Mediterranean Journal of Social Science, 8(3): 19-26.

Yücel, Sevde., Necati, Çiftçi. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi". İnönü University International Journal of Social Sciences (INIJOSS), 7 (1): 143-161.

EK-1 ANKET SORULARI

FİNANSAL OKURYAZARLIK ANKET SORULARI

Anketimiz Kocaeli'nde yaşayan kadınların finansal okuryazarlığı ile ilgili bilgi edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla anketimizdeki veriler bilimsel araştırma için kullanılacaktır. Bu nedenle sorulara samimi cevap vermeniz bizim için önem arz etmektedir. Verilerin gizliliği kapsamında anketimiz nüfus bilgileri içermemekte olup soruların cevapları ise hiçbir şekilde paylaşılmayacaktır. Lütfen aşağıdaki sorulara dikkatle cevap veriniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

1. Medeni durumunuz nedir?

Evli Bekar

2. Ailedeki birey sayısı siz dahil kaçtır?

1 2 3 4 ve fazlası

3. Eğitim düzeyiniz nedir?

Okuryazar İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Lisansüstü-Doktora

4. Yaşınız hangi aralıktadır?

18-25 yaş 26-33 yaş 34-43 yaş 44-51 yaş 52 yaş ve üstü

5. Mesleğiniz nedir?

İşçi Memur Esnaf
 Çiftçi Öğrenci Çalışmıyorum Diğer

6. Çalışıyor iseniz kaç yıldır çalışıyorsunuz?

5 ve daha az 6-10 yıl 11-15 yıl
 16-20 yıl 21 ve üstü yıl

7. Hanenizin en önemli ana gelir kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

Maaş veya ücret Aile bireylerinden yardım alarak
 Serbest meslek veya ticari kazanç Devlet yardımları
 Gayrimenkul gelirleri Diğer gelirler ..... (Yazınız)

8. Aylık geliriniz hangi aralıktadır?

2020 TL'den az 2021-2500 TL arası 2501-3000 TL arası
 3001-3500 TL arası 3501-4000 TL arası 4001-4500 TL arası
 4501-5000 TL arası 5001 TL ve fazlası

20. Daha önce aldığınız aşağıdaki finansal kararların hangisi ya da hangilerinden dolayı pişmanlık duydunuz?

- Tasarruf veya yatırımlar Kullandığım krediler
 Kullandığım çeşitli sigorta türleri Borçların yönetimi
 Hiç pişmanlık duymadım Diğer ..... (Yazınız)

21. Acil paraya ihtiyaç duyduğunuzda nereden para bulursunuz öncelik durumuna göre sıralayınız?

- Varlık satışı (otomobil, ev, eşya vb.)
 Aile bireyleri veya yakınlardan borç alarak
 Finansal borç
 Ek iş, fazla mesai vb.
 Hiçbir yerden bulamam
 Diğer ..... (Yazınız)

22. Ekonomik ve finansal gelişmeleri ne sıklıkla takip ediyorsunuz?

- Sürekli Çok sık Ara sıra Nadiren Takip etmiyorum

23. Ekonomik ve finansal gelişmeleri takip ettiğiniz kaynaklar nelerdir?

- İnternet Gazete ve/veya Dergi
 Kendi deneyimlerimden Televizyon ve/veya Radyo
 Okuldan Arkadaşımdan
 Aileden Diğer ..... (Yazınız)

24. "Enflasyon" denilince ilk aklınıza gelen aşağıdakilerden hangisi olur?

- Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış
 Paranın satın alma gücündeki azalış
 Her şeye zam gelmesi

25. Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili bilgi düzeyiniz nedir?

- Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok

26. Bireysel emeklilik sisteminde bir hesabınız bulunmakta mıdır?

- Evet Hayır

27. Katılım bankaları ve Sukuk hakkında bilgi düzeyiniz nedir?

- Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok

28. Tüketici Hakem Heyetleri ve işlevleri hakkındaki bilgi düzeyiniz nedir?

- Çok iyi İyi Orta Az Bilgim yok

29. Aşağıdakilerden hangisi hakkında öncelikle bilgi edinmek isterseniz?

- Bütçe yapma hakkında Para harcama hakkında
 Tasarruf yapma hakkında Krediler hakkında
 Finansal araçlar ve yatırım hakkında

30. Yatırım aracı seçerken en çok önem verdiğiniz üç ölçüt hangisi ya da hangileridir?

- Getirisinin yüksek olması Riskinin düşük olması
 Faizsiz olması Güvenilir olması
 Vergi avantajı olması Erişim (alım-satım) kolaylığı
 Maliyetsiz alış ve satış imkânı olması

31. Bankada herhangi bir hesabınız bulunuyor mu?

( ) Evet ( ) Hayır

32. Online bankacılık uygulamalarını kullanıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

33. Aktif olarak kullandığınız kredi kartınız var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
34. Taksit imkanı sağlıyor.					
35. Kredi kartı para taşıma gereksinimini ortadan kaldırıyor.					
36. Geç ödeme imkanı sağlıyor.					
37. Kampanya özelliklerini kullanıyorum.					
38. Prestij sağlıyor.					

39. Kaç adet kredi kartınız bulunmaktadır?

( ) 0 ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üzeri

40. Bugüne kadar ki en yüksek kredi kartı borcunuzun ne kadar olduğunu yazınız.

( ) ..... TL

Kredi kartı kullanımı ile ilgili aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz?

41. Kredi kartı hesap ekstrelerinizi (hesap özetleri) inceler misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Ara sıra

42. Finansal belge ya da kayıtlarınızı (fatura, dekont, vergi makbuzu vb.) ne kadar süreyle saklarsınız?

( ) Sürekli saklarım

( ) Bir süre saklar sonra atarım

( ) Önemli gördüklerimi sürekli olarak saklarım

( ) Önemli gördüklerimi bir süre saklar sonra atarım

( ) Hiç saklamam

43. Bireysel kredi kullanma sebebinizi belirtiniz?

( ) Fatura, kredi kart vb. borçları ödemek için ( ) Evin çeşitli ihtiyaçları için

( ) Tatil veya seyahat için ( ) Evlilik, eğitim vb. durumlar için

( ) Diğer aile bireylerine yardım için ( ) Kullanmadım ( ) Diğer .....

(Yazınız)

44. Yatırım yapmadan önce aşağıdaki mekanizmalardan hangisi ya da hangileri kararınızı etkiler?

- ( ) E-mail yoluyla gelen bilgilendirme mesajları
( ) Banka şubesi tarafından sunulan bilgiler
( ) Broker veya finansman danışmanından tavsiyeler alırım
( ) İnternette sunulan bilgiler
( ) Arkadaş veya akrabadan tavsiyeler alırım
( ) Diğer ..... (Yazınız)

Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıyorsunuz?

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
45. Bir şeyi satın almadan önce satın alma gücümü önemserim.					
46. Finansal işlemlerimi düzenli olarak takip ederim.					
47. Uzun vadeli finansal hedefler belirlerim					

48. Finansal okuryazarlık düzeyinizi belirtiniz.

- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Az ( ) Bilgim yok